

Chr. Thomsen: Jeg tillader mig at foreslå, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om jordfordeling mellem landejendomme.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 673; fremsættelsen findes i tidenden sp. 1770).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Teichert: Da det foreliggende lovforslag er bilagt den højtærede landbrugsministers skriftlige fremsættelse og udførlige bemærkninger, er det næppe nødvendigt at ulejliges det høje ting ret meget mere.

Men jeg vil dog gerne sige, at det var ingen tilfældighed, at den første socialdemokratiske regering efter besættelsen i 1948—49 koncentrerede sig om jordlovgivningen i så stor udstrækning, som det skete. Vi var midt i en genopbygning af det danske erhvervsliv, hvor det gjaldt om at udnytte alle produktionsmuligheder til det yderste, for at vi kunne klare os igennem efterkrigstidens vanskeligheder.

Den danske jord og vor arbejdskraft er de eneste råprodukter, vi har. Derfor var det nærliggende at udnytte disse muligheder og give det danske landbrug en lovgivning, som kunne virke fremmende på produktion og beskæftigelse. Vi fik de såkaldte små jordlove, ændringer i den sønderjyske kirkelovgivning, præstegårdsloven, og jordfordelingsloven. Disse love har sammen med statshusmandsloven særlig i Sønderjylland haft deres meget store betydning. Af de 326 jordfordelingssager, der er under behandling, ligger de 207 i Sønderjylland og deraf den overvejende del i Tønder og Aabenraa amter, grænsesognene. Under hensyn til det, der foregår syd for grænsen, det såkaldte „program nord“, er det nødvendigt, at alle gode kræfter samarbejder for at nå de bedst mulige resultater, uden at det derfor er nødvendigt at proklamere et „program syd“ ved behandlingen af det foreliggende lovforslag.

Jeg takker den højtærede landbrugsminister for forslaget og de ændringer, det indeholder, og er enig med ministeren i, at de indhøstede erfaringer gør disse ændringer nødvendige.

Der er afsluttet 80 jordfordelingssager, men der er vist kun få af disse, der har fået, hvad man kan kalde den helt ideelle løsning. Gennemsnitlig kan man vist ikke regne med mere end en omlægning af ca. 30 pct. af de deltagende ejendommers areal. Det er for lidt, når man tager hensyn til det arbejde, der gøres af kommissionerne og jordfordelingssekretariatets leder og personale, og til den økonomiske indsats fra statens side.

Ved arbejdet i marken har det gang på gang vist sig, at vurderingen til grundværdi var behæftet med adskillige mangler og ikke var tilfredsstillende som værdimåler ved jordfordelingen. Derfor kan jeg tiltræde den ændring, der tager sigte på en omvurdering af arealerne, således at man får den rette ombytningsværdi frem, og som kan bedømmes af lodsejerne, inden man går til realitetsforhandlinger, som kan være besværlige nok endda.

Indtil nu er det lykkedes at gennemføre jordfordelingssagerne på frivillig basis. Dette skulle også gerne fremover være muligt, men i altfor mange tilfælde mangler den nødvendige forståelse for den værdi, der ligger i en fornuftig arrondering, og mange er ikke indstillet på at være med i et samfundsøkonomisk og nationalt betydningsfuldt arbejde. Man skeler for meget over naboens skel i stedet for at vurdere egen fordel. Den højtærede landbrugsministers forslag om, at lodsejerne, når forholdene kræver det, er pligtige at indgå i jordfordelingen med 25 pct. af deres samlede areal under hensyntagen til grundværdien, er meget forsigtigt og tager naturligvis hensyn til de forskelligartede interesser, der foreligger på dette område, men det bør fremhæves, at der her ikke er tale om tvangsafståelse, men kun om en omlægning af jorderne, sådan at værdien bevares eller endog forøges for vedkommende lodsejer.

De frie jorder er et problem for sig, og de volder mange besværligheder i de fleste sogne i Sønderjylland. Jeg kunne derfor have ønsket en ændring her, således at alle disse arealer, som ikke hører ind under en landbrugsbedrift, uanset størrelsen kunne

[Teichert.]

inddrages under jordfordelingen. Jeg håber, den højtærede landbrugsminister ikke har noget imod en drøftelse af dette forhold i det udvalg, der formentlig bliver nedsat, for at dette lovforslag kan få den sædvanlige grundige behandling.

I altfor mange byer finder man landbrugsbygninger i en meget dårlig forfatning. De ligger sammenklumpet uden mulighed for modernisering og udvidelser. Disse ejendomme er ikke værd at opretholde længere end allerhøjest nødvendigt, særlig ikke hvis deres arealer ligger spredt i en 16—18 forskellige parceller i en afstand fra 2 til 4 km fra ejendommens bygninger. Rentabiliteten på en sådan ejendom er på forhånd givet. Samling af arealerne og udflytning af ejendommen er forbedringer, der kan gøre livet værd at leve for den familie, der har prøvet at drive en så uheldigt beliggende ejendom. Under de nuværende prisforhold er det naturligvis meget dyrt at flytte en ejendom ud i sine marker. Derfor er jeg sammen med mange andre landbrugsministere taknemlig for forslaget om en ændring i finansieringsformen for byggeri i forbindelse med jordfordelingen. Det er ønskeligt, at de udflytninger, der allerede er foretaget i henhold til jordfordelingsloven, kan blive efterfulgt af mange flere. En mere intensiv udnyttelse af jorden og en bedre rentabilitet vil blive resultatet.

Jordfordelingsloven indebærer muligheder for sammen med de øvrige jordlove, grundforbedringsloven og landvindingsloven at virkeliggøre håbet om, at folketomme områder i vort land og særligt i Sønderjylland bliver bragt i kultur og bliver til arbejdsplads og eksistensmuligheder for mange familier fremover.

Jordlovsudvalgets bestræbelser og muligheder med hensyn til udstykning er i høj grad afhængige af de resultater, der opnås gennem jordfordelingen. Derfor er det nødvendigt endnu en gang at appellere til forståelse og samarbejdsvilje fra landmændenes side. Uden denne kan de store opgaver ikke løses.

Ud fra disse betragtninger vil jeg tilsige mit partis støtte til forslagets gennemførelse.

Heick: Baggrunden for lovforslaget er ønsket om en nedbringning af omkostnin-

gerne ved vor landbrugsproduktion, og vi kan derfor fastslå, at tiden for en sådan lovgivning aldrig har været mere aktuel, end den er i øjeblikket.

De principielle linier blev lagt ved lovgivningen i 1949, og jeg mener derfor ikke, der er grund til at trække disse linier op igen. Jeg kan kun sige, at mit parti er indforstået med, at det er en samfundsopgave at hjælpe til bedre forhold her.

Det ærede medlem hr. Teichert tog det som en ros for socialdemokratiet, at det var en socialdemokratisk landbrugsminister, som var forslagsstiller. Jeg husker da forhandlingen i 1949 sådan, at partierne, som er repræsenteret her i salen, var fælles om den lovgivning, der blev gennemført.

Det står for mig sådan; at det lovgivningsarbejde og den revision, der her er tale om, er typisk udvalgsarbejde, og vi bør nu i udvalget gøre status over det, der er opnået i den forløbne periode, og prøve på, om vi kan finde frem til bestemmelser på de vanskelige områder, som kan lette og fremme arbejdet. Jeg vil da håbe, at vi får en indgående og også udbytterig forhandling om problemerne her.

Af særlige ændringer i forslaget, som jeg lige skal hæfte mig ved, vil jeg nævne forslaget om at hæve det, man kalder tvangsprocenten, fra 15 til 25. Det ærede medlem hr. Teichert gav udtryk for, at de 25 pct. vel nok lå i underkanten af, hvad der var rimeligt. Jeg vil dertil sige, at en sådan udtalelse vidner ikke om nogen overdreven stor respekt for ejendomsretten. Vi må beklage, at det, hvis tvangsparagraffen skal anvendes, går ud over den pågældendes ejendomsret, og mener derfor, at man ikke bør gå hårdere frem her end strengt nødvendigt. Jeg kan endda sige, at det glæder mig at se af ministerens skriftlige fremsættelse, at der til dato overhovedet ikke har været brug for at anvende tvangsparagraffen.

Mit parti er villigt til i udvalget at se på spørgsmålet og veje pro et contra med hensyn til, om det er rimeligt at røre ved spørgsmålet. En bedre jordfordeling er et stort problem og et problem, der bør løses. Vi bør måske i udvalget se på, om de goder, som ifølge lovforslaget kan tilflyde dem, der går med til at lade deres ejendom udflytte, er tilstrækkelige. Hvis vi går til en

[Heick.]

udvidelse udover, hvad lovforslaget indeholder, vil det måske blive knap så nødvendigt at hæve den omtalte procentsats. Jeg kan kun slutte mig til de udtalelser, der fremkommer fra mange sider gående ud på, at vi skal lette udflytningen og derigennem billigere vor landbrugsproduktion.

Jeg håber som sagt, at vi på dette område kan få gennemført en lovgivning, der er endnu bedre end den gældende.

Jeg kunne have lyst til at komme med et hjertesuk. Jeg håber, at vi under arbejdet i udvalget med dette lovforslag kan se på problemet vedrørende de små brug, som er beliggende inde i vore landsbyer, navnlig de større landsbyer. Det har vist sig, at det er næsten uoverkommelig vanskeligt at få sådanne ejendomme nedlagt, selvom alle forhold og al sund fornuft taler derfor. Jeg kan nævne, at for Løgumkloster bys vedkommende har vi problemer at kæmpe med, som til dato kun delvis er løst. Vi har det ejendommelige forhold, at byen har en sundhedsvedtægt, som forbyder f. eks. svinehold indenfor byens område for almindelige beboere; men der ligger en del små landejendomme derinde, som har landbrugsforpligtelser; det er ganske almindelige landbrug, og til et sådant hører jo en husdyrbestand. På denne måde kan vi opleve det paradoksale, at landbetjenten et sted må gå ind og påtale, at der holdes svin, og derefter gå ind til naboen og påtale, at han ikke holder svin. Det er selvfølgelig et spørgsmål, som henhører under en anden lovgivning end denne, men det er af så vital betydning og griber så stærkt ind i selve spørgsmålet om jordfordelingen, at jeg vil håbe, vi kan finde mulighed for at inddrage det i drøftelserne omkring jordfordelingslovgivningen.

Jeg skal tilsige en velvillig forhandling i udvalget.

Fibiger: I den tid, loven om jordfordeling mellem landejendomme har eksisteret, har den efter min opfattelse virket særdeles tilfredsstillende, således at man mange steder, hvor jordbesidderne havde deres jord liggende spredt, har fået den samlet. Hvor der er tale om landvinding, er der særlig brug for en jordfordeling, og på steder, jeg ken-

der, hvor en sådan har fundet sted, har resultatet været godt. Navnlig har det tiltalt mig, at man har kunnet gennemføre jordfordelingen ad frivillighedens vej, således at myndighederne ikke har behøvet at gribe ind overfor de forskellige jordbesidderes ejendomsret til jorden. På den anden side kan jeg godt se, at som forholdene er nogle steder, vil det være urimeligt, om en enkelt mand kan modsætte sig, at en jordfordeling sættes i gang. Jeg kan godt se, at han må være forpligtet til at aflevere noget af sin jord, når han til gengæld får lige så god jord et andet sted. Nu ved jeg godt, at enhver mand synes, at den jord, han har, er den bedste, og hvis han skal have noget af naboen, er den altid dårligere. Der må derfor være mulighed for at skære igennem ved at forhandle med den pågældende og forklare ham, at det er en stor fordel at få jorden samlet, og at han, hvis den ny-erhvervede jords bonitet er ringere end den, han afstår, til gengæld kan få et lidt større areal. Det lykkes som regel at føre sagen igennem, således at man opnår en god fordeling.

Jeg har for tiden som formand i jordfordelingskommissionen i Holbæk amt lejlighed til at se på spørgsmålet vedrørende Reersø. Jeg tror, at det er et af de steder heroppe i det gamle land, som man siger, hvor en jordfordeling er mest tiltrængt. Jeg har lagt mærke til, at der er folk, der ser på spørgsmålet udfra et naturfredningssynspunkt og derfor mener, at man ikke bør røre ved problemet på dette sted. Jeg holder meget af, at man tager hensyn til naturfredningen og ikke ødelægger naturen, men på den anden side må jeg dog hævde, at de praktiske hensyn må gå forud. Jeg tror også, jeg kan sige, at hvis der bliver gennemført en jordfordeling ude på Reersø, vil der blive taget hensyn til bevarelsen af det ejendommelige, der er ved denne landsby.

Der er naturligvis indhøstet forskellige erfaringer i den tid, vi har haft den lov, der nu skal til revision, og vi må så se at få det ændret, som ikke var helt rigtigt. Landbrugsministeren har fremsat forslag om nogle ændringer, som jeg ikke skal komme ind på her, da jeg er enig med det ærede medlem hr. Heick i, at de bedst

[Fibiger.]

egner sig til udvalgsbehandling, og selve princippet er der vist ingen der er uenige om.

Jeg er imidlertid standset ved det samme som det ærede medlem hr. Heick, nemlig at det kan volde vanskeligheder at få en lille landejendom, der ligger inde i en landsby, nedlagt for at få en jordfordeling gennemført. Man må være noget mere smidig, således at man ikke hæfter sig ved, at der i en anden lov står, at man ikke må nedlægge mindre landejendomme. Hvis man kan få de andre ejendomme bedre, må man ikke hæfte sig for meget ved lovbestemmelser, som man nok kan dispensere fra under disse forhold.

Jeg skal på mit partis vegne anbefale, at vi ser på lovforslaget i et udvalg, og jeg kan tilsige det velvillig behandling.

Kirkegaard: Selvom vi her i landet i de allerfleste egne har en tilfredsstillende jordfordeling, kan vi af bemærkningerne til dette lovforslag se, at de hidtidige kommissioner har haft ret betydelige opgaver at løse siden 1950, og der vil selvfølgelig efterhånden vise sig en del problemer, som skal løses. Når en kreds af lodsejere nærer ønske om af praktiske grunde at gennemføre en udskiftning, byder lovforslaget en betydelig hjælp med bistand på adskillige områder, og jeg har for mit vedkommende ingen bemærkninger at gøre til, at en enkelt lodsejer, som måske er mindre velvilligt indstillet overfor en udskiftning, ikke skal være i stand til at hindre en udvikling, som ellers er fornuftig.

Jeg skal ikke komme ind på forslaget om enkeltheder iøvrigt, blot vil jeg gerne stille den højtærede landbrugsminister et spørgsmål, idet jeg dog er indforstået med, at det ikke er en udstykningslov, vi behandler; det er et problem, som har forbindelse med det, som både det ærede medlem hr. Heick og det ærede medlem hr. Fibiger var inde på, nemlig de små brug, der kan ligge indenfor et område, som er under udskiftning. Jeg vil da gerne spørge den højtærede landbrugsminister, om man ud fra de erfaringer, som foreligger, tør gå ud fra, at de indeklemte ejendomme, når en udskiftning er færdig, ikke er noget problem, i alt fald ikke noget væsentligt problem. Det ville være rart, om

det spørgsmål kunne løses samtidig med det, vi behandler i dag, ved sammenlægning eller eventuel nedlægning af de pågældende ejendomme, som det er nævnt af de ærede tidligere ordførere. Det er et spørgsmål, som i høj grad interesserer i hvert fald de danske husmandsforeninger.

Med disse bemærkninger skal jeg på det radikale venstres vegne tilsige velvillig behandling af det fremsatte lovforslag.

Fuglsang: Jeg kan ligesom de foregående ordførere udtrykke min tilfredshed med det forslag til jordfordelingslov, som den højtærede landbrugsminister her har fremsat. Efter min mening er det absolut en forbedring af den lov, vi har i øjeblikket, og jeg finder ingen grund til at komme ind på de mere administrative ændringer, men vil blot sige et par ord om de mere reelle ting i lovforslaget.

Efter min og mit partis mening er det et fremskridt, at en lodsejer nu kan tvinges til at gå ind i en jordfordelingsplan med indtil 25 pct. af sin ejendoms grundværdi mod før 15 pct., når en sådan plan besluttet af et flertal af lodsejere. Endvidere er der ændringerne i reglerne om statslån til udflytning af ejendomme i forbindelse med jordfordeling; medens grænsen nu er 50 000 kr., foreslås den sat op, så den følger statshusmandslovens lånegrænser, d. v. s. forhøjet til 54 500 kr. og i særlige tilfælde til 61 500 kr. Endvidere er pantsætningsgrænsen sat op med 20 pct., og endelig kan der ydes tilskud, svarende til $\frac{1}{5}$ af lånet. Jeg finder, at disse ting er ganske væsentlige fremskridt, en ganske betydelig hjælp til udflytterne, selvom jeg selvfølgelig er klar over, at en sådan mand stadig må råde over en ganske betragtelig egenkapital, ofte ikke stort mindre end det, han kan få stillet til rådighed fra statens side.

Som af den højtærede landbrugsminister fremhævet er en rationel jordfordeling af stor praktisk værdi, ikke mindst af hensyn til den om sig gribende rationalisering, men også i forbindelse med landvindingsarbejde, jordforbedring, vejanlæg, o. s. v., som tilsyneladende alle er enige om er af stor værdi til, at man kan tillade en enkelt mand at hindre dens praktiske gennemførelse.

Som det tidligere er nævnt, er denne lov af ganske særlig betydning for Sønderjyl-

[Fuglsang.]

land. I denne landsdel er det ikke alene et rent landbrugsmæssigt spørgsmål, men, som alting ligger i dette grænseland, også en nationalpolitisk sag af stor betydning. Det er jo ikke ukendt, at den almindelige økonomiske udvikling i Sønderjylland ikke helt har holdt trit med det øvrige Danmark, og det er også kendt, at dette grænseland endnu 35 år efter genforeningen stadig ikke erhvervsøkonomisk er kommet på linie med eller på andre områder har fået samme struktur som det øvrige land. Det er også klart, at dette nationalpolitisk set i længden kan være ganske farligt, ikke mindst på baggrund af de bevægelser, som sker syd for vor grænse, og et af de områder, hvor Sønderjylland så at sige stadig er til en vis grad underudviklet land, er netop på landbrugets område. Hermed har jeg absolut ikke tænkt noget nedsættende om de sønderjyske landmænd, men bl. a. på sådanne kendsgerninger, at medens man i det øvrige Danmark i forbindelse med landboreformerne gennemførte en ganske rationel udskiftning af jorderne og i vidt omfang anbragte gårdene midt på disse, så ligger gårdene i Sønderjylland stadig i sammenklumpede landsbyer med markerne dels liggende langt derfra, dels stadigvæk temmelig spredt. Det kan ikke undgås, at sådanne forældede tilstande bliver en hindring for rationaliseringen og intensiveringen af landsdelens landbrug som helhed; og at det netop er i Sønderjylland, det stadig brænder på, ser man jo også af den opgørelse i bemærkningerne, af hvilken det fremgår, at af 223 større jordfordelingssager, som har været rejst over hele landet siden 1950, er de to trediedele netop fra Sønderjylland.

I denne forbindelse vil jeg gerne spørge den højtærede landbrugsminister, om det var muligt at lægge administrationen af de sønderjyske sager i landsdelen selv. Som det er nu, at administrationen ligger i København, er det klart, at dette må vanskeliggøre, fordyre og sinke sagerne, og det ville ganske naturligt være værdifuldt, om de embedsmænd, som nu har med alle de sønderjyske sager at gøre, også får den nærmest mulige forbindelse med og kendskab til de lokale forhold og til de pågældende landbrugere.

Jeg lægger som sagt vægt på, at jord-

fordelingen fremmes i Sønderjylland, men jeg er klar over — hvad man også har været lidt inde på — at denne jordfordeling kan have sin bagside; den kan jo nemlig i nogen grad vanskeliggøre og fordyre tildelingen af tillægsjord til mange sønderjyske husmænd. Jeg ved godt, at det ikke er småbeløb, staten lægger i disse omlægninger, og i denne forbindelse vil jeg forøvrigt også gerne spørge den højtærede minister, om han nu eller måske senere er i stand til at oplyse, hvor meget det har kostet staten f. eks. pr. omlagt hektar land. Det, jeg ellers ville sige, var, at til trods for, at disse omlægninger jo utvivlsomt betyder en værdiforøgelse for de enkelte større landmænds jorder, venter jeg ikke, at de derfor vil være villige til til gengæld at yde tillægsjord, men den side af sagen, som altså efter min mening må ordnes, må vel ordnes på anden vis.

Jeg vil i hvert tilfælde endnu en gang anbefale dette lovforslags videre gang i det høje ting.

Alfred Jørgensen: Den jordfordeling, der har været praktiseret siden 1924 i Sønderjylland og siden 1941 i hele landet med undtagelse af København og afsides beliggende dele af riget, tager sigte på en bedre og mere rationel udnyttelse af landets jord; det drejer sig, om jeg så må sige, om en slags byplan for bondens ager, ikke mindre vigtig end den for stenbroen. Størst betydning har loven om jordfordeling utvivlsomt haft i Sønderjylland, dels fordi den her har virket længst, dels fordi jordfordelingen her lader meget tilbage at ønske i forhold til det øvrige land. Jeg skal belyse dette blot ved eet grelt eksempel. En husmand i mit nabolag havde sine 9 ha land fordelt på 14 forskellige steder, men han har nu ved en ombytning efter 1949-loven fået samlet hele sit areal på eet sted, og en tilsvarende fordel har de øvrige 12-14 landejendomme i landsbyen opnået. Men selvom der har været arbejdet med denne sag i Sønderjylland igennem 30 år med støtte i den bestående lovgivning, er der langt til vejs ende, før en virkelig rationel jordfordeling er gennemført; jeg anser det derfor for ønskeligt at fortsætte med lovgivningen på dette område og kan tilsige mit partis støtte til gennemførelse af det foreliggende lovforslag.

Med hensyn til lovforslagets enkeltheder

[Alfred Jørgensen.]

må jeg imidlertid fremføre visse betænkeligheder. Det gælder således bestemmelsen i lovforslagets § 3, stk. 3, hvor der står:

„Ingen lodsejer kan forpligtes til at indgå i planen med mere end 25 pct. af sin ejendom, beregnet efter dennes grundværdi.“

Denne bestemmelse, der rummer en mulighed for at tvinge modvillige lodsejere til at deltage i en omfattende jordfordelingsplan, er en væsentlig skærpelse af gældende lov, der sætter grænsen ved 15 pct. Vi må i denne forbindelse ikke undervurdere de grunde, der kan anføres for en vægning imod at tilslutte sig. Det drejer sig ikke bare om den rent følelsesmæssige tilknytning til den jord, som måske har tilhørt slægten gennem flere led, men også om rettigheder, der er tilsikret ved skøde og ved grundlovens almindelige bestemmelse om sikring af ejendomsretten, hvor dette ikke strider mod almenvellet.

Når hele det omfattende jordfordelingsarbejde, der er gennemført i henhold til den gældende lov, er sket uden anvendelse af tvang, tror jeg, at netop dette har været med til i vide kredse at skabe velvilje om denne sag; det er så et spørgsmål, om den velvillige holdning hos befolkningen ikke i det lange løb betyder mere for opretholdelsen af tempoet i dette arbejde end anvendelsen af skærpede tvangsbestemmelser.

Endelig skal jeg tillade mig at fremsætte nogle bemærkninger vedrørende de udgifter, der følger med lovens praktisering. Jeg finder det rimeligt, at alle dokumenter, der nødvendiggøres af de omhandlede jordomlægninger, er stempelfri, og at alle andre afgifter til det offentlige bortfalder; men når det i § 8, stk. 4, hedder, at kommissionen kan tilstå tilskud af statskassen til dækning af udgifter til landinspektør og sagfører, vil jeg gerne spørge den højtærede landbrugsminister, om der her tages sigte på det særlige forhold, at en jordomlægning ikke forud kan påvises at være til fordel for en lodsejer, men kun kan betegnes som et tvivlsomt gode. Jeg mener, at disse tilfælde vil være enkelttilfælde, og at fordelene i det overvejende antal tilfælde vil være åbenbare og tilskud derfor ikke påkrævet.

Da jeg læste lovforslaget igennem, kunne jeg ikke lade være med at tænke på Valde-

mar Sejr, hvis navn er knyttet til „Jydske Lov“; i hvis indledning der står, at loven skal være enkel, letfattelig og klar. Når jeg nævner dette, er det, fordi jeg har studset noget over lovforslagets § 8, stk. 7, hvor der står:

„Landbrugsministeriet bemyndiges til af statskassen at anvende de fornødne beløb dels til opfyldelse af krav, som anerkendes af kommissionen efter bestemmelsen i § 5, stk. 1, og som ikke dækkes af andre lodsejere efter planen, og dels som tilskud til særlige foranstaltninger, der anbefales af kommissionen som undtagelsesvis påkrævet til gennemførelse af en hensigtsmæssig plan efter §§ 2—6 i tilfælde, hvor ombytningsværdien har måttet ansættes uden hensyntagen til særlige forhold.“

Det er denne sidste passus, jeg finder uklar. Tænkes der her på køberen, som det er rimeligt at yde en vis godtgørelse, fordi det vurderede jordstykke er ansat for højt? Eller tænkes der på sælgeren, som må have en erstatning for, at jorden er vurderet for lavt? Eller tænkes der muligvis på det helt modsatte, nemlig, at „uden hensyntagen“ skulle læses „under hensyntagen“? Ja, det er bare lille Peter, der spørger læreren, når jeg retter det spørgsmål til den højtærede landbrugsminister om, hvorledes denne passus skal opfattes.

Mest betænkelig er jeg dog ved de bestemmelser om lån, der knytter sig til lovforslaget. Ved de i § 10, stk. 3 og stk. 4, omtalte byggelån er renten 4 pct. p. a., og afdragstiden er 40 år. Nu er 4 pct. i dag jo en beskeden rente og i sig selv udtryk for et ikke ubetydeligt tilskud. Men hertil kommer, at ved lån, ydet efter § 10, stk. 3, kan indtil $\frac{2}{5}$ af lånets beløb ydes rentefrit, og efter § 10, stk. 4, kan der endvidere blive tale om, at et beløb, svarende til $\frac{1}{5}$ af byggelånet, ydes som tilskud med tilsvarende nedskrivning af lånets hovedstol. Det vil altså sige, at lånet i visse tilfælde forrentes med en effektiv rente af 2,4 pct., og at kun de 80 pct. af lånet kommer hjem igen. En sådan lånepolitik fra statens side er jeg ikke umiddelbar tilhænger af, og jeg vil gerne spørge den højtærede landbrugsminister, hvorledes det forholder sig med disse rentefri $\frac{2}{5}$ af lånets beløb, om dette hører til undtagelserne, hvor særlige forhold

[Alfred Jørgensen.]

måtte tale derfor — i så tilfælde skal jeg ikke opholde mig længe derved; men hvis det er reglen, således at de som regel ydes, finder jeg grund til at udtrykke min betænkelighed derved.

Det lovforslag, vi her drøfter, er på mange måder et godt forslag; men loven, som i dette tilfælde ikke er tidsbegrænset, vil blive dyr at føre ud i livet — og det behøvede den ikke at blive. De millioner, der sættes i rationalisering og bedre udnyttelse af landets jord, vil utvivlsomt bundfælde sig i en øget jordværdi. Den dag, vi inddrager renten af denne værdi, er der en mulighed for, at denne lovgivning på længere sigt økonomisk vil kunne hvile i sig selv. Set i dette perspektiv kan der komme en god lov ud af det foreliggende lovforslag.

Landbrugsministeren (Smørum): Jeg skal først gøre et par bemærkninger til det ærede medlem hr. Alfred Jørgensen, retsforbundets ordfører. Det ærede medlem var — forstod jeg — ikke uenig med de øvrige partiets ordførere i, at dette var en god og nyttig lovgivning, en lovgivning, som det nok var værd at fortsætte med; men det ærede medlem var fuld af betænkeligheder, bl. a. ved at loven ville blive dyrere, end den behøver at være. Jeg tror, det ærede medlems udtalelse i nogen grad beror på, at han ikke har noget rigtig praktisk kendskab til de ting, det her drejer sig om; jeg synes nemlig ikke, der var nogen logik i det ærede medlems standpunkttagen. På den ene side besværede han sig over og gav udtryk for mange betænkeligheder ved, at vi her overvejer at udvide bestemmelsen om, at en ejendom, som ligger med lodder i det område, hvor der er tale om jordfordeling, kan tvinges til at indgå i en jordfordeling med et areal svarende til 25 pct. af ejendommens samlede grundværdi mod tidligere 15 pct., og på den anden side gjorde han meget alvorligt og indtrængende opmærksom på, at man skal passe på ikke at gøre uret. Ja, men når vi kan se det nyttige og for ejerne rimelige og rigtige i, at de får deres jord samlet, kan det ikke være sådan, at en enkelt ejer, som ligger med jordlodder i det pågældende område, skal

kunne standse en jordfordelings sag; når vi derfor har forhøjet procenten fra 15 til 25, er det, fordi man har erfaring for, at det kan være nødvendigt for det almene vel og for gennemførelsen af det, som i det store og hele er rigtigt, at forhøje denne procentdel noget.

Jeg tror heller ikke, man skal være så betænkelig ved de tilskud, som staten betaler til administrationen, eller på det område, som det ærede medlem specielt nævnte: udstykningsomkostningerne; han mente jo også, der var tale om en for billig forrentning af lånene. Jeg tror, denne lovgivning er så nyttig og værdifuld for hele vort samfund, at man ikke skal være så betænkelig, selv om det koster staten lidt at føre den videre.

Det ærede medlem hr. Fuglsang fremsatte nogle bemærkninger om, at da så stor en del af dette arbejde foregår i Sønderjylland, ville det måske være rigtigt, at man havde kontorer dernede, forstod jeg, sådan at administrationen kunne foregå dér, og at man sendte de folk, der arbejder med disse sager, fra København til Sønderjylland. Spørgsmålet har været undersøgt og overvejet, men jeg tror ikke, det vil være praktisk at lave nogen ændring på dette område; men jeg er naturligvis villig til at drøfte spørgsmålet i udvalget.

Det ærede medlem bad mig fremskaffe oplysninger om, hvor meget den omlægning, som har fundet sted, har kostet pr. arealenhed i den tid, der er gået. Naturligvis skal jeg også gerne erklære mig villig til at fremskaffe sådanne oplysninger, og da jeg ved, at det ærede medlem ikke kan deltage i udvalgsarbejdet, skal jeg sørge for, at disse oplysninger kommer frem i betænkningen, så at de kan komme til det ærede medlems kundskab.

Det ærede medlem hr. Kirkegaard spurgte, om problemet de indeklemte arealer nu bliver løst ved denne affattelse af lovforlaget. Efter de oplysninger, der foreligger for mig, mener jeg at kunne svare bekræftende på det ærede medlems spørgsmål, men jeg skal naturligvis på den foranledning, det ærede medlem har givet mig, undersøge det nærmere; så kan vi vende tilbage til spørgsmålet og drøfte det videre i udvalget.

Iøvrigt må jeg sige, at jeg er meget glad

[Landbrugsministeren.]

over den interesse og forståelse, man fra alle sider har vist den lovgivning, vi her beskæftiger os med.

Det er jo rigtigt, som det er anført, at hvis ikke det var sådan, at vi i forbindelse med landboreformerne havde fået samlet jorderne omkring ejendommene, havde det danske landbrug ikke stået så højt, som det gør i dag. Vi ser jo i andre lande, hvor man ikke er så langt fremme, hvor vanskeligt det er at drive rationelt landbrug, når man har sine jorder liggende så mange forskellige steder. Det er, som det er anført, altid forbundet med ulemper og bekostninger; og ikke mindst når vi har dårlige tider, er det naturligvis vigtigt at sørge for at få det klaret, som vi endnu har tilbage.

Det er ikke alene i Sønderjylland, at vi har disse spredte arealer. Jeg ved fra de år, hvor jeg har arbejdet med grundskyldsvurderingerne, at der også kan findes ejendomme her på Sjælland, hvor man har jorderne liggende på 6—7 forskellige steder, langt fra bygningerne. Det er altid en dårlig form for landbrug, og det vil under alle forhold være vanskeligt at få et tilfredsstillende driftsresultat, når jorderne er sådan beliggende, men værst er det naturligvis i nedgangstider.

Jeg takker for den enstemmige tilslutning, som jeg fra alle sider har fået til videreførelsen af jordfordelingsloven.

Alfred Jørgensen: Jeg takker den højtærede landbrugsminister for hans svar til mig.

Jeg vil gerne understrege, at jeg ikke er uenig i de betragtninger, at det kan være nødvendigt at indføje i loven en bestemmelse, hvorefter man kan tvinge uvillige til at deltage i en jordomlægning, men vi har jo også i den gældende lov en 15 pct.s grænse, og jeg udtalte kun betænkelighed ved at udvide denne grænse til en 25 pct.s grænse.

Jeg vil i denne forbindelse gentage, hvad jeg sagde før, at hidtil har det jo under den nuværende lov været muligt at gennemføre

mange jordfordelinger, og spørgsmålet om procentgrænsen er jo kun et spørgsmål om tempo.

Jeg vil dernæst gerne gøre opmærksom på, at jeg i den højtærede ministers svar savnede svar på mit spørgsmål, om det er almindeligt, at der gives rentefrihed for de to femtedele af lånene, eller om det hører til undtagelserne. Jeg ser gerne et svar nu eller eventuelt ved anden behandling.

Landbrugsministeren (Smørum): Jeg vil sige til det ærede medlem, at det er almindelig skik og brug her i tinget, hvis der er et konkret detailspørgsmål, man ønsker besvaret, at man er så hensynsfuld overfor ministeren, at man lader ham det vide i forvejen. Det spørgsmål, det ærede medlem fremdrog, har jeg ikke haft opmærksomheden henvendt på og har ikke haft lejlighed til at undersøge det, men nu skal jeg naturligvis undersøge det og give det ærede medlem underretning derom.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Teichert: Jeg vil gerne foreslå, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Anden næstformand (Halfdan Hendriksen): Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje i Grønland har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 8. februar kl. 14 med følgende dagsorden:

[Anden næstformand.]

1) Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om ændring af lov om bekæmpelse af smitsomme sygdomme hos bier og om foranstaltninger til biavlens fremme.

2) Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om jordfordeling mellem landejendomme.

3) Tredie behandling af:

Forslag til lov om foretagelse af visse ekspropriationer m. v.

4) Tredie behandling af:

Forslag til lov om midlertidige driftslån til vanskeligt stillede privatbaner.

5) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje i Grønland.

6) Anden behandling af:

Forslag til lov om omsætningsafgift af chokolade- og sukkerverer m. m.

Mødet hævet kl. 14¹⁰.

48. møde.

Tirsdag den 8. februar kl. 14.

Formanden: Lørdag den 29. januar døde Danmarks statsminister, *Hans Hedtoft*.

Det sker undertiden, at budskabet om et dødsfald kommer på en sådan måde, at det er svært at forstå, at det kan være virkeligt.

Jeg tror, at mange af dem, der på folketingets vegne deltog i Nordisk Råds møde, følte det netop sådan, da vi kort tid efter lørdagsmødets begyndelse fik budskabet om Hedtofts død. Han havde den foregående dag talt om arbejdet, der skulle udføres under rådets 3. session, og han havde virket levende og inspireret. Mange af os havde vekslet personlige bemærkninger med ham, og vi syntes, at vi nu havde lov til at tro, at han snart igen ville være i besiddelse af sin næsten usandsynlige vitalitet; og endda skulle vi så uden varsel tvinges til at forstå, at hans livstråd var klippet over.

Med Hans Hedtoft er en af Danmarks mest særprægede skikkelser gået bort.

Hans særpræg var ikke det, at han havde måttet skole sine rige evner i en periode, hvor han tillige gennem et krævende arbejde måtte tjene det nødvendige for at klare dagen og vejen og dertil give af sit tilsyneladende uudtømmelige overskud af kræfter til det organisationsarbejde, han deltog i. Alt dette havde Hedtoft fælles med andre førende politiske skikkelser.

Det, som gav Hedtoft hans eget præg, var evnen til at præge den del af det offentlige liv, hvor han havde sin gerning, så afgørende, at han altid blev det naturlige midtpunkt.

Allerede hans data fortæller en del derom. 16 år gammel var han sine unge kammeraters tillidsmand. Som 19-årig blev han sekretær i landsorganisationen DSU, og han blev